

มาตรการทางกฎหมาย ในการแสวงหาพยานหลักฐานและ การค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน THE LEGAL MEASURES OF INVESTIGATION ON MONEY-LAUNDERING CASES*

นงศิรนารด กุศลวงษ์**

■ บทคัดย่อ

มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่นำไปสู่การดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฟอกเงินในท้ายที่สุด ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อให้นำไปสู่การดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงินและเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายไทยกับมาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติ คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน และเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของธนาคารโลก และหน่วยงานสรรพากร แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

* บทความวิจัยนี้ เป็นบทสรุปของวิทยานิพนธ์เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน” ในหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2558

** น.บ., น.ม. สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ประเทศไทย ต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการ แสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริง ในคดีฟอกเงิน ได้แก่ (1) มาตรการคุ้มครองบุคคล (2) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน (3) มาตรการ จับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (4) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (5) มาตรการ อำพรางตน (6) มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้ การควบคุม (7) มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย (8) มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไว้ค่า (9) มาตรการ วิธีกรพิสูจน์รายได้ (10) มาตรการทาง นิติวิทยาศาสตร์ (11) มาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอพยานหลักฐาน

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งควร จะเป็นในอนาคต กฎหมายนี้จะช่วยลดปัญหา เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน และเพิ่มจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกาในการ ตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ และผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีพนักงานสืบสวน สอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน โดยการจัดตั้งกองงาน สืบสวนสอบสวนคดีอาญา ภายใต้สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย, การแสวงหา พยานหลักฐาน, การค้นหาความจริง, การสืบสวน สอบสวน, คดีฟอกเงิน

■ ABSTRACT

About Thailand's investigation legal measures of money-laundering cases at present, Although Thailand have the investigation procedure which legislate

on Anti-Money Laundering Act B.E. 2542, however such law enforcement result don't go to the criminal procedure and the judgment which sentence the defendants in money-laundering offence at last. So such legal measures don't accomplish as expected. Therefore Thailand must prescribe the measures and the methods of anti-money laundering law enforcement, to go the criminal procedure about money-laundering offence and accord with the international standard on Anti-Money Laundering (AML) and Combating the Financial of Terrorism (CFT).

In this way, the researcher study and compare with Thailand's legal measures, international standard of United Nations (UN) and Financial Action Task Force (FATF), along with legal measures of the World Bank and US Internal Revenue Service (IRS) in Criminal Investigation Division.

From the study, it was found that Thailand must prescribe the investigation legal measures of money-laundering cases as follows: (1) to protect each testifying person or informant; (2) to seek for the evidences; (3) to arrest a person who committed a money laundering offense and record the person's statement as preliminary evidence; (4) to have access to the financial information; (5) to undercover; (6) to have controlled delivery; (7) to have surveillance; (8) to have trash runs; (9) to have methods of proving

income; (10) to use forensic science; (11) to collect, analyze and present the evidences.

The enactment of such legal measures should be a part of money-laundering law and what the law ought to be. These laws could help to decrease many problems of money-laundering criminal investigation and increase the judgments to sentence many defendants in the money-laundering offence. The researcher suggest to have the criminal investigators of money-laundering cases and set up the criminal investigation division in Anti-Money Laundering Office (AMLO).

Keywords : legal measure, investigation, money-laundering case

■ บทนำ

ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการปิดช่องโหว่ในด้านวิชาการและด้านวิชาชีพสำหรับการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มุ่งเน้นการจัดทำงานวิจัยในประเด็นมาตรการสืบสวนสอบสวนด้านอาญาเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน พัฒนาและผลักดันการบังคับใช้กฎหมายสืบสวนสอบสวนของประเทศไทยมุ่งสู่มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financial of Terrorism; AML/CFT) บุรณาการองค์ความรู้ทางกฎหมายของโลกเพื่อนำไปสู่การสืบสวน

สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย ตลอดจนนำอาชญากรในคดีฟอกเงินมาลงโทษตามความมุ่งหมายของกฎหมายอาญา

ผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาหลักทฤษฎีเพื่อเข้าถึงประเด็นทางวิชาการ มองหาองค์ความรู้ของกฎเกณฑ์ที่แตกต่างออกไปจากวิธีคิดแบบเดิม ๆ อาทิเช่น ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) ฯลฯ เพื่อปรับใช้ในคดีฟอกเงิน เป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า อาชญากรรม การฟอกเงินมีคุณลักษณะที่มีความแตกต่าง และโดดเด่นไปจากคดีอาญาโดยทั่วไป ดังนั้น การสืบสวนสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน จึงต้องมีการออกแบบมาตรการทางกฎหมายให้มีความพิเศษไปจากคดีอาญาตามปกติ

■ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล
3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหา

ความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย อันได้แก่ ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน และปัญหาการพิจารณาคดีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาล

5. เพื่อเสนอแนะถึงแนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) และเป็นกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต (What the law ought to be)

■ วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods)

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Document) ได้แก่ บทบัญญัติกฎหมาย รวมไปถึงอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติ และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ รายงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ รายงานการศึกษา ข้อมูลสถิติ ดุษฎีนิพนธ์ และเอกสารในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งในแผ่นซีดี และอินเทอร์เน็ต

แหล่งข้อมูลเอกสารได้จากแหล่งศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรม

ทางเศรษฐกิจและการฟอกเงิน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ห้องสมุดรัฐสภา ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง อาทิ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาล ฯลฯ ฐานข้อมูลออนไลน์ ProQuest Dissertations and Theses ฐานข้อมูลออนไลน์ด้านกฎหมาย Westlaw International ฐานข้อมูล Emeraldinsight ฐานข้อมูล deepdive เว็บไซต์ต้องค์กรกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงิน ฯลฯ

จากนั้น จึงทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา เป็นต้น และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีหลักกฎหมาย และวิธีปฏิบัติ เพื่อนำเสนอวิถึคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน อันเป็นหลักกฎหมายที่ควรจะเป็นในอนาคต

■ ผลการวิจัย (Result)

สมมติฐานของงานวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินระบุว่า มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐาน

และการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ไม่นำไปสู่การดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฟอกเงินในท้ายที่สุด ทำให้เห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

ผู้วิจัยจึงได้ทำการพิสูจน์สมมติฐาน โดยผู้วิจัยศึกษาวิจัยถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล ศึกษาวิจัยถึงบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยทั้งหมดเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติ (United Nations; UN) และคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) เกณฑ์ขององค์กรระหว่างประเทศ ธนาคารโลก (The World Bank) และเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ คือ หน่วยงานสรรพากร (Internal Revenue Service; IRS) แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Criminal Investigation Division) ของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) ศึกษาถึงบริบท

ของปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินและปัญหาการพิจารณาตีความผิดฐานฟอกเงินในชั้นศาลของประเทศไทย ซึ่งการศึกษาสิ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการทั้งหลายเหล่านี้เป็นไปเพื่อเสนอแนะถึงแนวทางในการกำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินของประเทศไทย และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในอนาคตของประเทศไทย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ก่อให้เกิดทฤษฎีหรือแนวคิดใหม่ ๆ ค้นพบกระบวนการวิธีที่เป็นประโยชน์ต่อสาขานิติศาสตร์ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักสากล

แนวคิดทฤษฎีตามหลักสากลที่เป็นแนวคิดอันทรงอิทธิพลต่อกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ได้แก่ ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory) ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory) และทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory) อธิบายโดยย่อได้ว่า

1.1 ทฤษฎีการสมคบ (Conspiracy Theory)

ทฤษฎีการสมคบเป็นทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังการตราบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เรื่องผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่ง

มีหลักการเบื้องต้นว่า ผู้สมคบโดยการตกลงกัน ตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐาน ฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ถ้ามีการสมคบกัน และได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ผู้สมคบต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้กล่าวถึง³ “หลักการสมคบกันกระทำความผิด ถือว่า การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกัน เพื่อจะกระทำการใด ๆ ย่อมเป็นความผิดแล้ว เนื่องจากกฎหมายต้องการที่จะเข้าไปแทรกแซง ขั้นตอนการตกลงซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มแรกที่จะคิดจะกระทำความผิด เพื่อป้องกันยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดตามที่ตกลงกันต้องเกิดขึ้นจริง โดยเป็นการพิจารณาจากเจตนาที่ไม่ดีของผู้ที่ร่วมสมคบกันเท่านั้น ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าการตกลงกันดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ใกล้ชิดต่อผลถึงขั้นการเตรียมการ หรือพยายามกระทำความผิดหรือไม่แต่อย่างใด”

จากทฤษฎีการสมคบนั้น แสดงให้เห็นว่า ในความผิดอาญาฐานฟอกเงินนั้น กฎหมายมิได้ลงโทษเพียงผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเท่านั้น แต่กฎหมายลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงินด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักกฎหมายและวิสัยทัศน์ ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันที่ว่า เป็นองค์กรป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อ

การร้าย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

1.2 ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime Theory)

ทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงินมีหลักสำคัญอยู่ว่า⁴ “อาชญากรรมทางการเงิน หมายความรวมถึง ความผิดฐานฉ้อโกงหรือหลอกลวง การประทุพติมิชอบหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิด เกี่ยวกับตลาดการเงิน การฟอกเงิน และเงินทุนเกี่ยวกับการก่อการร้าย ฉะนั้น บุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวนี้ จะถูกเรียกว่า เป็นอาชญากรทางการเงิน”

เนื่องจากความผิดฐานฟอกเงิน เป็นการบัญญัติเพื่อตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้พิจารณาการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ที่จะต้องพิจารณา โดยแกะรอยจากเส้นทางการเงินของอาชญากรทางการเงินเชื่อมโยงกันกับการกระทำความผิดมูลฐานอยู่เสมอ ฉะนั้นทฤษฎีอาชญากรรมทางการเงินจึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดฐานฟอกเงินนี้

1.3 ทฤษฎีอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes Theory)

ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ ได้กล่าวว่า⁵ “ความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย ทำให้การเริ่มดำเนินคดี การแสวงหาพยานหลักฐาน และความร่วมมือต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นไปด้วยความลำบาก

³ จาก *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (น. 505-507), โดย วีระพงษ์ บุญโญภาส, และสุพัตรา แผนวิจิต, 2557, กรุงเทพฯ: นิติธรรม. ลิขสิทธิ์ 2557 โดยสำนักพิมพ์นิติธรรม.

⁴ From *Financial crime in the 21st century: law and policy* (p. 252), by Ryder, N., 2011, UK: Edward Elgar. Copyright 2011 by Edward Elgar Publishing Limited.

⁵ จาก *บทความกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ: ข้อสังเกตเรื่องกฎหมายฟอกเงิน ในอาจริยบูชาหนังสือรวมบทความทางวิชาการ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม* (น. 446-447), โดย ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ, 2538, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2538 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

ยากยิ่ง เพราะเมื่อไม่มีผู้เสียหายเป็นตัวเป็นตนอย่างชัดเจนแล้ว ก็ไม่มีใครร้องเรียนให้ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด แม้รัฐจะเข้าดำเนินคดีให้ก็ไม่ใ้ใจที่จะเป็นพยาน หรือร่วมมือหาพยานหลักฐาน หรือสนใจที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย กลับกลายเป็นว่าการร่วมมือกับรัฐเพื่อจัดการกับผู้กระทำความผิดทำให้ตนเองเดือดร้อนเสียหาย เสียผลประโยชน์ไปด้วย การฟอกเงินมีลักษณะเป็น victimless crimes การพิสูจน์ความผิดจึงยากมาก ๆ และมีเรื่องความลับของผู้มีวิชาชีพหรือธนาการเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจำเป็นต้องผลักภาระการพิสูจน์ไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ร่ำรวยผิดปกติ ธนาการ บุคคล บริษัท หรือสถาบันใด ๆ ที่ได้ประโยชน์อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะผ่านมือมาก็ทอดต่อก็ทอดแล้วก็ตาม”

จากการที่ความผิดอาญาฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย จึงทำให้ลักษณะคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงินแตกต่างไปจากความผิดอาญาโดยทั่วไป โดยความผิดอาญาโดยทั่วไปนั้นมักมีผู้เสียหายซึ่งมาร้องทุกข์ หรือมีผู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เสียหายรวมทั้งบุคคลอื่นใดที่พบเห็นการกระทำความผิด ซึ่งมากล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนอยู่แล้ว

ในความผิดอาญาฐานฟอกเงินนี้ โดยส่วนมากประชาชนทั่วไปไม่มีความรับรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินของผู้กระทำความผิด มีเพียงรัฐเท่านั้นที่จะมีความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งการรับรู้ของรัฐนั้นส่วนใหญ่มีมาจากกระบวนการทางกฎหมายของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ได้กระทำการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

เพื่อยึดอาัยทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงิน โดยในทางปฏิบัตินั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีในทางแพ่งหรือในทางทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานที่เชื่อมโยงกันกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเท่านั้น

ในทางกลับกัน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันยังไม่มีอำนาจในการสอบสวนความผิดฐานฟอกเงิน อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนจะตกอยู่กับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจในเขตพื้นที่ต่าง ๆ พนักงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามพนักงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ พนักงานสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

ฉะนั้น แม้ว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะถือเป็นต้นน้ำในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการดำเนินคดีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน โดยตั้งต้นที่การร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยตรงในคดี อย่างไรก็ตาม จุดเชื่อมต่อการปฏิบัติงานประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับองค์การภายนอกที่เกี่ยวข้องนี้ ต้องเริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนคดีไปพร้อม ๆ กัน ทั้งการสืบสวนด้านการเงินที่กระทำโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการสืบสวนสอบสวนด้านอาญาในคดี

ความผิดมูลฐานและในคดีความผิดฐานฟอกเงิน ที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนจากองค์กร ต่าง ๆ

การตั้งต้นคดีไปพร้อม ๆ กันตามที กล่าวไปยังต้นนั้น จะก่อให้เกิดการแสวงหา รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการค้นหาความจริง ในคดีฟอกเงิน เพื่อประโยชน์ในการที่ศาล จะพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ทั้งนี้ เมื่อความผิดฐานฟอกเงินเป็น ความผิดที่ไม่มีผู้เสียหาย และสำนักงานป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินก็มีเพียงอำนาจ หน้าที่ในการสืบสวนทางการเงิน แต่ทว่าไม่มี อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนทางอาญา ในคดีฟอกเงิน ตรงจุดนี้เอง ถือเป็นจุดบอดและ ช่องโหว่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ชัดเจน และเป็นผลโดยตรงทำให้มีอาจฟ้องร้อง ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นช่องว่างทางกฎหมายและ ช่องว่างทางวิชาชีพกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความ ผิดหลุดรอดไปได้ หลักฐานอันเป็นที่ ประจักษ์คือ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสิน ลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 เพียง 1 คดี เท่านั้น คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับอื่นก็เป็นเพียง การยึดหรืออายัดทรัพย์สินในทางแพ่งให้ตก เป็นของแผ่นดิน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการ ขยายอำนาจหน้าที่ให้สำนักงานป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงินมีพนักงานสอบสวน ภายในองค์กร เพื่อเป็นการเชื่อมโยงผนวก การสืบสวนทางการเงินและการสืบสวน สอบสวนทางอาญาเข้าด้วยกัน และมีอำนาจ เพิ่มมากขึ้นในการส่งสำนวนการสอบสวน

สู่พนักงานอัยการโดยตรง

2. บทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทย

จากที่ได้ศึกษาบทบัญญัติกฎหมายในระดับ พระราชบัญญัติของประเทศไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับมาตรการทางกฎหมาย ในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหา ความจริงในคดีฟอกเงิน คือ

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 37/1 มาตรา 38 มาตรา 38/1 มาตรา 46 มาตรา 46/1

(2) พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดี อาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8

(3) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 มาตรา 14 จัตวา

(4) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 10

(5) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 24 มาตรา 25 มาตรา 27

(6) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 29 มาตรา 18 (6)

(7) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 27 มาตรา 30

(8) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 14 มาตรา 17 มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21

ผู้วิจัยขอแบ่งการวิเคราะห์และสังเคราะห์ มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยดังกล่าว ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 มาตรการทางกฎหมายใน ประเทศไทยกลุ่มแรก

มาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏใน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ

พอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้แก่

- มาตรการคุ้มครองบุคคล (มาตรา 37/1)
  - มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน
- ในคดีพอกเงิน (มาตรา 38) ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย
- มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (มาตรา 38/1)
  - มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (มาตรา 46) ได้แก่ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์
  - มาตรการอำพรางตน (มาตรา 46/1)

2.2 มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยกลุ่มที่สอง

มาตรการทางกฎหมายที่มีได้ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้แก่

- มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม
- มาตรการสะกดรอย

2.3 เกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติและคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน เกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศธนาคารโลก และเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ หน่วยงานสรรพากร แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

เกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การสหประชาชาติและคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน เกณฑ์ของ

องค์การระหว่างประเทศธนาคารโลก และเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศหน่วยงานสรรพากร แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา แนะนำให้ใช้มาตรการทางกฎหมายอันได้แก่

2.3.1 มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มแรก

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มแรก ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีพอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ ส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย และใกล้เคียงกับมาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การสอบปากคำ (Interviews) การสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews)
- มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) หมายค้น (Search warrants) เอกสารที่ได้จากการค้นโดยมีหมาย (Document Search Warrants) พยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence)
- หมายเรียกพยาน (Subpoenas) หมายเรียกพยานจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas)

- การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) ผู้ให้ข้อมูล (Informants) พยานบุคคล (Witnesses) ทายาท (Case Offshoot) ความช่วยเหลือจากพยานบุคคลทางด้านตัวจำเลย (Assistance with defendant Witnesses)

- การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records)

2.3.2 มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สอง

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สอง ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 ได้แก่ (ก) มาตรการเข้าถึงบัญชี (ข) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping) การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretaps Authorizations)

- การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring) การใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers)

- การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems)

2.3.4 มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สาม

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สาม ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรการอำพรางตนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 ของ

ประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) การใช้ตัวแทนในการปฏิบัติการลับ (Use of undercover agents)

- การปฏิบัติการลับ (Undercover) โดยจำแนกออกเป็น การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) และการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our money)

2.3.4 มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สี่

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่สี่ ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ใกล้เคียงกับมาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 มาตรา 8 และมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

- การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled delivery)

- การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

2.3.5 มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่ห้า

มาตรการทางกฎหมายของสากลกลุ่มที่ห้า ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่

ใกล้เคียงกับมาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) โดยจำแนกออกเป็น การสอดส่องตรวจตราทางวัตถุ (Physical surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic surveillance)

2.3.6 มาตรการทางกฎหมายของ สากลกลุ่มที่หก

มาตรการทางกฎหมายของสากล กลุ่มที่หก ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และ กฎหมายอาญาฉบับอื่นของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup)

2.3.7 มาตรการทางกฎหมายของ สากลกลุ่มที่เจ็ด

มาตรการทางกฎหมายของสากล กลุ่มที่เจ็ด ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และ กฎหมายอาญาฉบับอื่นของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of Proving Income)

2.3.8 มาตรการทางกฎหมายของ สากลกลุ่มที่แปด

มาตรการทางกฎหมายของสากล กลุ่มที่แปด ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 131/1 ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science)

2.3.9 มาตรการทางกฎหมายของ สากลกลุ่มที่เก้า

มาตรการทางกฎหมายของสากล กลุ่มที่เก้า ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของ ประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

- การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่ง ข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling)

- การรวบรวมพยานหลักฐาน ที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering)

- การรวบรวมพยานหลักฐาน ที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering)

- การรวบรวมพยานหลักฐานที่ เปิดเผย (Overt Evidence Gathering)

- การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis)

- การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation)

■ สรุปและอภิปรายผล (Discussion)

พิจารณาตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบมาตรการในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาคำความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญากฎหมายอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
1. มาตรการคุ้มครองบุคคล	มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองพยาน	-	-	-	โดยปกติประเทศสหรัฐอเมริกาอเมริกามีมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา	สามารถใช้อำนาจคุ้มครองพยานได้ในคดีฟอกเงิน
2. มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน ได้แก่ (ก) มาตรการมีหนังสือสอบถาม เรียกบุคคลมาเพื่อให้ข้อมูลหรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานเพื่อตรวจสอบหรือพิจารณาเพื่อตรวจสอบพยาน (ข) มาตรการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย	มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอื่น ๆ ปรากฏอยู่ใน (1) กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม (2) กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ (3) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด (4) กฎหมายป้องกันการฉ้อโกง (5) มาตรการคุ้มครองพยาน (6) มาตรการสืบสวนสอบสวนร่วมกันและ (7) มาตรการความร่วมมือกับประเทศอื่น	-	(1) การสอบปากคำ (Interviews) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน (2) มาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้ซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) หมายความว่ารวมถึงการใช้หมายค้นและเครื่องมืออย่างอื่น ฯลฯ เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	(1) การสอบปากคำด้านการเงิน (Financial interviews) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (2) การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน (3) หมายค้น (Search warrants) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	(1) การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) (2) พยานวัตถุอื่นเป็นพยานหลักฐานของทางปฏิบัติ (Laboratory evidence of physical evidence)	(1) หมายเรียกพยาน (Subpoenas) กับหมายเรียกพยานจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas) (2) ผู้ให้ข้อมูล (Informants) (3) พยานบุคคล (Witnesses) (4) ทายาท (Case Offshoot) (5) ความช่วยเหลือจากพยานบุคคลทางด้านตัวจำเลย (Assistance with defendant Witnesses) (6) การสอบปากคำ (Interviews) (7) หมายค้น (Search Warrants) (8) เอกสารที่ได้จากการค้นโดยมีหมาย (Document Search Warrants)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล			
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาร่วมอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
3. มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบังคับกักขังผู้กระทำความผิดในคดีฟอกเงิน	มีมาตรการที่ใกล้เคียงกันเพียงบางประการปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กล่าวคือ พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน และจะต้องส่งคดีไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป	-	-	-	-
4. มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน	มาตรการเข้าถึงข้อมูลในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด (2) กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ (3) กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (4) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (5) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ	-	(1) การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) ตามข้อแนะนำที่ 31 และการดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) เป็นวิธีการในการสอบสวนทางการเงิน (2) การเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems) ตามข้อแนะนำที่ 31	การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring)	การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping) (1) การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretaps Authorizations) (2) การใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย					มาตรการตามหลักกฎหมายสากล		
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญานับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)		
					วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน	
5. มาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงิน	มาตรการอำพราง ปรากฏอยู่ใน (1) กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด (2) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ มาตรการเข้มงวดตัว ปรากฏอยู่ในกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ	การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003	การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) ตามข้อเสนอแนะที่ 31 และการปฏิบัติการลับ (Undercover operation) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) เป็นวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน	การปฏิบัติการลับ (Undercover) - การฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) - การฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำ ความผิดเอง (Stings: laundering our money)		
6. ไม่มี	มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ปรากฏอยู่ใน (1) กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด (2) กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ	การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลโม	การควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled delivery) ตามข้อเสนอแนะที่ 31 และการนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	-	แนวทางของหน่วยงานสรรพากร แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ของประเทศสหรัฐอเมริกา มิได้ระบุว่า มีการใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล			
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญาฉบับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)
				วิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน
7. ไม่มี	มาตรการระงับการกระทำความผิดของสงสัย ปรากฏอยู่ใน - กฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ	การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น (Electronic or other forms of surveillance) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003	การสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	การสอดส่องตรวจตราวัตถุ และการสอดส่องตรวจตราทาง (Surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic surveillance)
8. ไม่มี	ไม่มี	-	การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash pickup) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	-
9. ไม่มี	ไม่มี	-	วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of Proving Income) เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน	-	-
10. ไม่มี	-	-	-	นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐาน	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มาตรการตามหลักกฎหมายไทย		มาตรการตามหลักกฎหมายสากล				
พระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	กฎหมายอาญานับอื่น	องค์การสหประชาชาติ (United Nations)	คณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินมาตรการ ทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF)	ธนาคารโลก (The World Bank)	ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America)	
					วิธีการพื้นฐาน ในการสืบสวนสอบสวน	การสืบสวนสอบสวน คดีฟอกเงิน
11. ไม่มีหลักกฎหมาย เกี่ยวข้องกับรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอ พยานหลักฐานในคดี ฟอกเงินอย่างชัดเจน	-	-	-	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) - การรวบรวมพยานหลัก ฐานที่ถูกปิดปิด (Covert Evidence Gathering) - การรวบรวมพยานหลัก ฐานที่กึ่งปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering) - การรวบรวมพยานหลัก ฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering) - การวิเคราะห์พยานหลัก ฐาน (Evidence Analysis) - การนำเสนอ พยานหลัก ฐาน (Presentation)

จากตารางเปรียบเทียบมาตรการในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินตามหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายสากล ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผล (Discussion) ได้ถึงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินดังนี้

1. มาตรการคุ้มครองบุคคลในคดีฟอกเงิน

มาตรการคุ้มครองบุคคลมิใช่มาตรการหลักของการแสวงหาพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงิน ด้วยเหตุนี้เอง กฎหมายขององค์กรสากลระหว่างประเทศจึงมิได้เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรการดังกล่าวในคดีฟอกเงินโดยเฉพาะเจาะจง

มาตรการคุ้มครองบุคคลถือเป็นเพียงมาตรการอาญาเสริมของการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินเท่านั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันก็มีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งอิทธิพลของกฎหมายสหรัฐอเมริกานี้ส่งผลโดยตรงกับการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพยานบุคคลของประเทศไทย แต่โดยหลักการทั่วไป การคุ้มครองพยานมิได้ใช้กับคดีฟอกเงินเพียงคดีเดียวเท่านั้น แต่ใช้ได้กับคดีอาญาอื่นๆ ด้วย

2. มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

มาตรการนี้ของประเทศไทยมีจุดเน้นอยู่ 2 ประการคือ (1) การเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง และ (2) การตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ ซึ่งความมุ่งหมายจากการกระทำของรัฐตามมาตรานี้คือ เป็นการสืบสวนคดีฟอกเงิน และ

เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการฟอกเงิน

(1) การเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่ง มาตรการในประเทศไทยคือ มาตรการมีหนังสือสอบถามเรียกบุคคลมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณาตามมาตรา 38 (1) และมาตรา 38 (2)

ในทางปฏิบัติผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชนยินยอมในการให้ความร่วมมือกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นอย่างดี การใช้มาตรการนี้ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีทั้งมาตรการเชิงรุกและเชิงรับ กล่าวคือมีการลงพื้นที่ไปเพื่อรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมถึงมีการเรียกบุคคลหรือองค์กรสถาบันอื่น ๆ มาเพื่อให้ข้อมูลกับทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

ส่วนในต่างประเทศนั้น พบว่า คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ใช้วิธีการสอบปากคำ (Interviews) ซึ่งกระทำเหมือนกับวิธีการในประเทศไทย การสอบปากคำถือเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลนอกเหนือจากการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ผู้สืบสวนสอบสวนต้องรับฟังคำแถลงโดยสมัครใจจากผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคล และเมื่อสอบปากคำแล้ว ต้องจัดทำรายงานการสืบสวนสอบสวนและผลของการสอบปากคำเพื่อใช้เป็นพยานเอกสารในคดีฟอกเงิน⁶

⁶ From FATF Report: *Operational Issues Financial Investigations Guidance* (p. 26), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations_%20Guidance.pdf.

ส่วนธนาคารโลก (The World Bank) นั้น ก็มุ่งเน้นการสอบปากคำด้านการเงิน (Financial Interviews) จากตัวจำเลย พยานบุคคล และบุคคลผู้ให้ข้อมูล คล้ายคลึงกันกับคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน กล่าวคือมุ่งเน้นการสอบปากคำ โดยการตั้งคำถามที่แลดูสุภาพและดูเป็นธรรมชาติในเรื่องการเงินมากกว่าการตั้งคำถามเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อนำไปสู่การเจรจาที่ดี โดยไม่มีพฤติกรรมต่อต้านจากคู่สนทนา ตัวอย่างการตั้งคำถามกับจำเลย เช่น คุณใช้บริการของธนาคารใด คุณมีบัญชีประเภทใดบ้าง คุณมีบัญชีการลงทุนกับตัวแทนในการซื้อขายหุ้นหรือไม่ คุณมีบัญชีในต่างประเทศหรือไม่ ผู้ใดเป็นนักการบัญชีให้กับคุณ เป็นต้น และตัวอย่างการตั้งคำถามกับพยานบุคคลและผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้ใดทำหน้าที่เก็บเงินและเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสืบสวนสอบสวน เงินถูกเก็บรักษาไว้ที่ใด ใช้ธนาคารอะไร ใครเป็นนายธนาคารที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คุณมีการใช้จ่ายอย่างไรและใครเป็นผู้รับเงิน เป็นต้น ธนาคารโลกนั้นกล่าวว่าการตั้งคำถามเหล่านี้ทำให้เห็นถึงภาพพจน์เรื่องธุรกรรมการเงิน การจัดการการเงิน การดำเนินงานของธนาคาร วิธีการจัดการทางการเงินของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมถึงวิธีการในการฟอกเงินด้วย⁷

และธนาคารโลกยังกล่าวถึง การวิเคราะห์รายงานของธนาคาร (Analysis of bank records) ว่า

บันทึกของธนาคารทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นเอกสารที่มีคุณค่าที่สุดในทุกคดีเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินเป็นพยานหลักฐานชั้นต้นซึ่งแนะนำรายได้ของอาชญากรรมที่เข้าสู่ระบบการธนาคาร ความเคลื่อนไหวของรายได้ทั้งหลายระหว่างธนาคารหลายแห่ง รวมถึงถือเป็นหัวใจของรูปแบบในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์บันทึกของธนาคารที่ได้รับมา จะให้รายนามของพยาน ลูกจ้างของธนาคาร และช่วยในการสอบถามถึงธุรกิจต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน ทำให้ได้รับข้อมูลที่ขยายผลมากขึ้น ในเรื่องการไหลเวียนของเงิน ปริมาณจำนวนเงิน และการเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ฟอกเงิน⁸

จะเห็นได้ว่า ธนาคารโลกใช้วิธีการสอบปากคำด้านการเงินมาใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์รายงานของธนาคาร ซึ่งวิธีนี้ใกล้เคียงกับวิธีการของประเทศไทย

นอกจากนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) มีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 38 ของกฎหมายไทยว่าวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนของสหรัฐอเมริกา คือ การพัฒนาผู้ให้ข้อมูล (The development of informants) และพยานวัตถุอันเป็นพยานหลักฐานของการปฏิบัติการ (Laboratory evidence of physical evidence)⁹ สองมาตรการนี้มักใช้ในการสืบสวนสอบสวนผู้ฝ่าฝืนกฎหมายภาษีเงินได้ของรัฐเป็นอันดับแรก

⁷ From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (p. 22), by The World Bank, 2009, Retrieved December 1, 2016, from <http://elib.peaceland.edu.ng:8383/greenstone3/sites/localsite/collect/peacelan/index/assoc/HASH01b3.dir/doc.pdf>.

⁸ From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (pp. 25-26, 47). Op.cit.

⁹ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 301), by Madinger, J., 2012, US: CRC Press. Copyright 2012 by CRC Press.

และนำเครื่องมือนี้มาใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยยกระดับความสำเร็จของการสืบสวน สอบสวนคดีให้มากยิ่งขึ้น ส่วนการสืบสวน สอบสวนคดีฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา เน้นมาตรการเรื่องหมายเรียกพยาน (Subpoenas)¹⁰ กับหมายเรียกพยานจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Subpoenas)¹¹ ผู้ให้ข้อมูล (Informants)¹² พยานบุคคล (Witnesses)¹³ ทายาท (Case Offshoot)¹⁴ ความช่วยเหลือจากพยานบุคคล ทางด้านตัวจำเลย (Assistance with defendant Witnesses)¹⁵ การสอบปากคำ (Interviews)¹⁶ จะเห็นได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็เน้นการ เรียกให้บุคคลมาพบ กับการเรียกให้บุคคล เอาพยานหลักฐานมาส่ง เพื่อเป็นการรวบรวม พยานหลักฐานคดีฟอกเงินเช่นเดียวกัน และ เน้นการสอบปากคำจากผู้ให้ข้อมูล พยานบุคคล และทายาทเป็นสำคัญ

(2) การตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้

มาตรการในประเทศไทยคือ การเข้าไปใน เคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควร สงสัย ตามมาตรา 38 (3)

ในทางปฏิบัติผู้วิจัยพบว่า สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะบังคับใช้ กฎหมายตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (1) และ (2) ในประเด็นของการเรียกให้บุคคลมา พบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐาน

มาส่งเสียก่อน หากใช้แล้วไม่ได้ผล จึงจะบังคับใช้ กฎหมายตามมาตรา 38 (3) ในประเด็นของการ เข้าตรวจค้นเพื่อสามารถยึดพยานหลักฐานได้ เรียกได้ว่าเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ละขั้นตอน ตามรูปการณ์แห่งคดี

และเมื่อมีการเข้าตรวจค้น แม้หลัก กฎหมายฟอกเงินจะเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินสามารถเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัย เพื่อทำการ ตรวจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ถึงกระนั้นก็ได้ ในทางปฏิบัติก็มักมีการใช้หมายค้นตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ควบคู่กันกับพระราชบัญญัติ ป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (3) เหตุผลเนื่องจากการ ป้องกันปัญหาที่อาจจะ เกิดขึ้นหรืออาจคาดหมายได้ในอนาคต โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง กรณีการชี้แจงเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ว่า ได้กระทำภายใต้ขอบอำนาจ ที่ถูกต้องหรือไม่ เป็นการ ป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ ของรัฐถูกร้องเรียนและฟ้องร้องจากเอกชนและ ประชาชน ซึ่งมักสร้างความยุ่งยากเกี่ยวกับ การชี้แจงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยส่วนใหญ่การตรวจค้นก็จะเป็นการเข้า ตรวจค้นพร้อมกับหน่วยงานราชการอื่น อาทิเช่น พนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่จากกรมสอบสวน คดีพิเศษ เป็นต้น เพื่อให้การเข้าตรวจค้น ในครั้งนั้นเกิดสัมฤทธิ์ผลเต็มที่ เมื่อพบเจอ

¹⁰ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 306). *Op.cit.*

¹¹ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 305). *Op.cit.*

¹² From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (pp. 302-303). *Op.cit.*

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 305). *Op.cit.*

¹⁶ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 306). *Op.cit.*

การกระทำความผิดอาญาอื่นใดนอกเหนือจากการฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยราชการอื่นก็จะสามารถดำเนินการได้โดยฉับพลันทันที ทั้งการเข้าจับกุมบุคคลและการเข้ายึดอายัดทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ฉะนั้น ในภาพรวม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (3) นี้ควบคู่กันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสมอ¹⁷

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับหลักกฎหมายต่างประเทศพบว่า คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน กล่าวว่า การใช้หมายค้นเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดทางอาญา ถือเป็นมาตรการที่จำเป็นอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Compulsory measures to obtain evidence) เป็นการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างทันทั่วทั้งที่ ลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะทำลายบันทึกและพยานเอกสาร การยึดพยานเอกสารในต่างประเทศควรวีตและตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย¹⁸

ธนาคารโลกกล่าวว่า หมายค้น (Search warrants) ต้องเป็นไปตามอำนาจของกฎหมายแต่ละท้องถิ่น หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาต ก็อาจใช้หมายค้นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ซึ่งเมื่อใช้

หมายค้นแล้ว อาจพบพยานหลักฐานที่ถูกเก็บไว้ในสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้กระทำความผิดทางอาญารวมถึงองค์กรอาชญากรรม ตัวอย่างพยานหลักฐานที่สามารถพบได้เมื่อมีการใช้หมายค้น เช่น เอกสาร การธนาคาร เอกสารการเดินทาง และบันทึก เป็นต้น ซึ่งจะช่วยพิสูจน์การกระทำความผิดฐานฟอกเงินและความเคลื่อนไหวทางการเงิน นอกจากนี้ เวลาที่ใช้สำหรับการค้นเป็นสิ่งสำคัญมาก การค้นอาจกระทำเมื่อมีบุคคลที่ต้องสงสัย และอาจกระทำในเวลากลางคืนหรือในเวลาระหว่างวัน โดยขึ้นอยู่กับรูปการณ์ของแต่ละคดี¹⁹

ประเทศสหรัฐอเมริกากล่าวว่า การเลือกใช้วิธีการหมายค้น (Search Warrants) และเอกสารที่ได้จากการค้นโดยมีหมาย (Document Search Warrants) เป็นหลักพื้นฐานของการสืบสวนสอบสวน (Basis for the Investigation) คดีฟอกเงิน การตัดสินใจที่จะกระทำการบางอย่าง บางอย่าง ต้องกระทำในขั้นตอนที่รวดเร็วที่สุด หากมีอาจเริ่มต้นเก็บรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ หลังจากนั้นสิ่งต่าง ๆ มากมายก็อาจจะมีความเปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้น มีทางเลือกในการติดตามประเภทของคดีอยู่ 2 ทางเลือกคือ การแกะรอยทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินไปสู่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ และการเชื่อมโยงการดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ไปยังทรัพย์สินหรือการทำธุรกรรม²⁰

¹⁷ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

¹⁸ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (pp. 25-26). Op.cit.

¹⁹ From Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing (pp. 23, 46). Op.cit.

²⁰ From Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators (pp. 304-305). Op.cit.

3. มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้นในคดีฟอกเงิน

จากการศึกษาวิจัยพบว่ามาตรการจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน บันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวน ไม่ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายต่างประเทศอย่างเฉพาะเจาะจง แต่ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38/1

ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายไทยมีความประสงค์เพียงว่า กรณีที่มีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานของรัฐคือเจ้าพนักงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจสอบปากคำ (Interview) ผู้ถูกจับ เพื่อบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับกุมเป็นหลักฐานเบื้องต้น ก่อนที่จะส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนต่อไป ฉะนั้น หลักการในมาตรานี้ก็ใกล้เคียงกับหลักการ Interview ของต่างประเทศที่กล่าวไปในหัวข้อก่อน

นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันไม่มีอำนาจในการสอบสวนผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน มีเพียงอำนาจในการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินเพื่อนำไปสู่การยึดอายัดทรัพย์สินในทางแพ่งเท่านั้น ใกล้เคียงกับอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน และจะต้องส่งคดีไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป

4. มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในคดีฟอกเงิน

โดยปกติ เจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยจะใช้หลักการเรียกให้บุคคลมาพบกับการเรียกให้บุคคลเอาพยานหลักฐานมาส่งก่อน แล้วจึงใช้หลักการตรวจค้นแล้วสามารถยึดพยานหลักฐานได้ จากนั้นลำดับสุดท้ายจึงค่อยใช้หลักการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามลำดับ

มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 46 ถือเป็นมาตรการที่ดีมากเพราะจะทำให้รัฐสามารถเจาะลึกข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินครอบคลุมได้ทั้งหมด ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ที่มีความปลอดภัยและเสี่ยงอันตรายน้อยกว่าการใช้มาตรานี้ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถปฏิบัติการได้โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดโดยตรงต่างประเทศให้ข้อคิดสำหรับการใช้มาตรานี้ว่าการดักฟังการติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องของการแทรกแซง การบีบบังคับและมาตรการเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล เวลาหรืออุปกรณ์เครื่องมือ

อนึ่ง ความแตกต่างของมาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ระหว่างหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายต่างประเทศคือ หลักกฎหมายไทยให้อำนาจในการเข้าถึงทางบัญชีด้วย ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศมิได้ให้อำนาจในการเข้าถึงทางบัญชีคมีเพียงการเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสารกับการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์เท่านั้น อธิบายได้ดังนี้

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินให้คำแนะนำตามข้อแนะนำที่ 31 ว่าควรใช้การดักฟังการสื่อสาร (Intercepting Communications) และการเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ (Accessing Computer Systems)²¹ เพราะเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

การดักฟังทางโทรศัพท์อิเล็กทรอนิกส์ มีประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ช่วยระบุตัวผู้สมคบ ช่วยวินิจฉัยเกี่ยวกับการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม ช่วยจัดหาข้อมูลหรือพยานหลักฐานซึ่งถูกกระทำขึ้นตามเวลาที่แท้จริง และช่วยนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สิน บันทึกลงทางการเงิน และพยานหลักฐานชิ้นอื่น ๆ ประเทศต่าง ๆ ควรฝึกฝนพนักงานเจ้าหน้าที่ของตน ที่จะดำเนินการดักฟังการติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสม การปฏิบัติการดังกล่าวจึงจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีวิธีการสืบสวนสอบสวนที่ทำให้ตนเองอยู่รอดได้ และประเทศต่าง ๆ ควรจะเสนอกลไกซึ่งสร้างความมั่นใจว่า เป็นการใช่วิธีการนี้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล²²

ธนาคารโลกกล่าวถึงการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอม (Consensual monitoring) ว่า การใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมถือเป็นการดักฟัง การแอบฟัง หรือการบันทึก

บทสนทนาของบุคคล โดยการใช้อุปกรณ์เครื่องกล อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งประดิษฐ์อื่นใด โดยมีอย่างน้อยหนึ่งฝ่ายได้ให้ความยินยอม การฟังและการบันทึกบทสนทนา การพูดคุยกันของผู้กระทำความผิดที่ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีตหรือในอนาคต จะถือเป็นพยานหลักฐานที่ทรงคุณค่าต่อการสืบสวนสอบสวนประเภทของการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึก โดยได้รับความยินยอมนี้ ได้แก่ การสนทนากันทางโทรศัพท์ การสนทนากันในชีวิตประจำวัน ซึ่งเกิดขึ้นในสถานที่สาธารณะหรือสถานที่ของปัจเจกชน และการฝากข้อความทางอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการนี้จะต้องเป็นไปตามกฎหมายของท้องถิ่น โดยกฎหมายของท้องถิ่นจะต้องระบุว่าภายใต้สถานการณ์เช่นไรที่จะสามารถใช้วิธีการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบและบันทึกโดยได้รับความยินยอมนี้²³

ประเทศสหรัฐอเมริกาามีวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนคือ การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาต (Where permitted by law, wiretapping)²⁴ และการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินคือ การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretaps Authorizations)²⁵ และการใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers) นายจอห์น มาตินเกอร์ให้ความเห็นว่า แท้จริงแล้วคดียังมีอาจตัดสินได้นอกเสียจากว่าพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาหรือพนักงานอัยการระดับมลรัฐนั้นจะเข้ามา

²¹ From *International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations* (p. 25), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

²² From *FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance* (pp. 26-27). *Op.cit.*

²³ From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (p. 27). *Op.cit.*

²⁴ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 301). *Op.cit.*

²⁵ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 305). *Op.cit.*

เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีเสียตั้งแต่ที่แรก จะต้องมีการนำพนักงานอัยการเข้าสู่ประเด็นแห่งคดี รวมไปถึงวิธีการมีอำนาจในการดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretap Authorizations) และการใช้อุปกรณ์ในการดักฟัง (Pen Registers)

จากการสัมภาษณ์พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาพบว่า²⁶ “เพนรีจิสเตอร์เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสะกดรอยหมายเลขโทรศัพท์ที่ถูกเรียกทางโทรศัพท์ ส่วนอุปกรณ์การดักจับและติดตามหรือแทรปแอนด์เทรซนั้นเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสะกดรอยหมายเลขที่เรียกเข้าในหมายเลขโทรศัพท์นั้น ทั้งเพนรีจิสเตอร์และแทรปแอนด์เทรซเป็นการอนุญาตที่จะทำให้ได้ยินบทสนทนา และจะต้องมีหมายดักฟังทางโทรศัพท์ซึ่งยากมากที่จะได้รับการอนุญาต”

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลในประเทศไทยพบว่า มีการใช้มาตรการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 น้อยมาก กลไกการขับเคลื่อนการใช้มาตรการนี้ จะต้องเป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่า บัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขอาชญากรรมมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว โดยศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือ

หรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรและให้อনุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

ในความเป็นจริงการใช้มาตรการเข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ จะต้องใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล กล่าวคือ ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการเจาะข้อมูลเข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดด้วยการใช้เทคโนโลยี ซึ่งในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดความเชี่ยวชาญในส่วนนี้ และต้องขอความร่วมมือจากผู้ให้บริการ (Service Provider) ของภาคเอกชน ซึ่งก็มีความร่วมมือด้วยความยินยอมอย่างไม่สมัครใจเท่าใดนัก ต่อการปฏิบัติการของรัฐ และต้องมีการใช้ทรัพยากรเวลาที่มีข้อจำกัดเพียงไม่เกินเก้าสิบวันต่อการปฏิบัติการหนึ่งครั้ง และสุดท้ายคือ ทรัพยากรที่เป็นอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐมียังไม่เพียงพอ ยังมีความล้าหลัง และไม่ทันสมัยเทียบเท่าเทคโนโลยีการดักฟังที่ใช้กันอยู่ในต่างประเทศ

5. มาตรการอำพรางตนในคดีฟอกเงิน

ในปัจจุบัน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถใช้มาตรการอำพรางตนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46/1 นี้ได้ด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติพบว่า จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกรมสอบสวนคดีพิเศษกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้มาตรการดังกล่าว เหตุผลเนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษค่อนข้างมีทักษะความชำนาญมากกว่า ยกตัวอย่างเช่น การใช้มาตรการอำพรางด้วยการออกเอกสารบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลที่เป็น

²⁶ จาก ไบรอัน เอ็ม เทียร์ซ. (6 มีนาคม 2560). พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา. สัมภาษณ์.

ผู้กระทำความผิดที่เป็นเป้าหมาย การครอบครองอาวุธปืนเพื่อใช้ในการป้องกันตัว เป็นต้น

ฉะนั้น มาตรการจัดทำเอกสารหลักฐานและการอำพรางตนจึงต้องกระทำควบคู่กันไป มีอาจใช้มาตรการจัดทำเอกสารหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียว หรือใช้มาตรการอำพรางตนแต่เพียงอย่างเดียวได้ นอกจากนี้ในบริบทกฎหมายของประเทศไทยอาจเรียกชื่อมาตรการดังกล่าวออกเป็นหลายชื่อ เช่น มาตรการอำพราง มาตรการปฏิบัติการอำพราง มาตรการแฝงตัว หรือมาตรการปฏิบัติการลับ เป็นต้น

การอำพรางตามหลักกฎหมายไทยมีคำนิยามอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และการปฏิบัติการอำพรางมีคำนิยามอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งหมายความเหมือนกันว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลงมืออื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

การแฝงตัวตามหลักกฎหมายไทยมีถ้อยคำอยู่ในกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ แต่ไม่มีคำนิยามของการแฝงตัว โดยบทบัญญัติระบุแต่เพียงว่า การเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มาตรการปฏิบัติการลับ (Undercover operations) เป็นมาตรการเดียวที่ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศมีความเห็น

พ้องต้องกันว่า เป็นมาตรการที่เหมาะสมที่จะใช้กับคดีอาชญากรรมร้ายแรง คดีอาชญากรรมข้ามชาติ และคดีอาชญากรรมฟอกเงิน

องค์การสหประชาชาติแนะนำให้ การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) เป็นมาตรการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003²⁷

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน ตามข้อแนะนำที่ 31 แนะนำให้ใช้มาตรการปฏิบัติการลับ (Undercover operations)²⁸ และถือว่าการปฏิบัติการลับเป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน แต่ทว่าก็มีความเสี่ยงร่วมอยู่ด้วย การปฏิบัติการลับเป็นวิธีการที่อนุญาตให้ผู้สืบสวนสอบสวนเข้าถึงพยานหลักฐานที่มีความสำคัญ ซึ่งมิอาจได้รับด้วยวิธีการอื่น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการลับควรถูกฝึกฝนอย่างหนัก ก่อนเข้าไปพัวพันกับการปฏิบัติการเช่นนั้น²⁹

ธนาคารโลกแนะนำว่า การปฏิบัติการลับ (Undercover operations) ถือเป็นวิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน

การปฏิบัติการลับเป็นการแฝงตัวหรือการเข้าเป็นสมาชิกของการประกอบอาชญากรรม โดยผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านข้อมูลของความมั่นคงปลอดภัยหรือพยานหลักฐานของการดำเนินคดีในทางอาญา การปฏิบัติการลับสามารถช่วยให้

²⁷ From *The United Nations Convention against Corruption 2003* (p. 41), by United Nations, 2003, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.

²⁸ From *International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations* (p. 25), by Financial Action Task Force, 2012, Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

²⁹ From *FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance* (pp. 26-27). Op.cit.

การสืบสวนสอบสวนทางอาญานั้น มีวิธี

- กำหนดการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดเงินรายได้

- เชื่อมโยงกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จัก รวมทั้งผู้ฟอกเงิน การเงินที่เกี่ยวกับผู้ก่อการร้ายหรือองค์กรก่อการร้าย

- เชื่อมโยงกับผู้สมคบร่วมกัน และพยานบุคคลสำคัญ

- เชื่อมโยงและสะกดรอยรายได้จากอาชญากรรมหรือเงินทุนที่ถูกใช้เกี่ยวกับการก่อการร้าย

การสืบสวนสอบสวนการฟอกเงินด้วยการปฏิบัติการลับ มีทั้งสิ้น 2 รูปแบบ คือ

- เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาจกระทำการฟอกเงิน เพื่ออาชญากรรมหรือองค์กรอาชญากรรม

- องค์กรการฟอกเงินอาจถูกคัดเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของรัฐ เพื่อกระทำการฟอกเงิน

เป้าหมายของการปฏิบัติการลับเช่นนี้ กระทำเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีต่อบุคคลในด้านการเงิน อาทิเช่น นายธนาคาร ทนายความ นักบัญชี หรืออื่นๆ หรือเพื่อการค้นพบความเคลื่อนไหวทางการเงิน ซึ่งมาหรือไปยังธนาคาร ธุรกิจ หรือประเทศต่าง ๆ³⁰

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนคือ การใช้ตัวแทนในการปฏิบัติการลับ (Use of undercover agents)³¹ ส่วนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินก็ใช้การปฏิบัติการลับ (Undercover) เช่นกัน³²

นายจอห์น มาตินเกอร์ พนักงานสืบสวน

สอบสวนคดีฟอกเงินของหน่วยสรรพากรสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า มีสองแนวทางในการปฏิบัติการลับเกี่ยวกับการฟอกเงิน จะปฏิบัติการอย่างไรให้สมเจตนาารมณ์เพื่อการตั้งข้อหาคดีในตอนท้าย และต้องคำนึงถึงคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการ คำถามสำคัญในขั้นตอนนี้คือ การฟอกเงินนี้เป็นการฟอกเงินของผู้อื่นหรือเป็นการฟอกเงินของผู้กระทำความผิดเอง

นายจอห์น มาตินเกอร์ กล่าวถึง การปฏิบัติการลับที่เป็นการฟอกเงินของผู้อื่น (Laundering their money) ว่า ในการสืบสวนสอบสวน บางครั้ง ผู้ปฏิบัติการลับจักต้องกระทำการเป็นอาชญากรรมครั้งหนึ่งในขั้นตอนของการวางเงินสด (placing) หรือขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงเงินสด (layering) ซึ่งเป็นเงินสกปรกเหล่านั้น คดีจำนวนมากใช้วิธีการเก็บ (pickups) ซึ่งผู้ปฏิบัติการจะต้องรวบรวมเงินสดจากผู้ต้องสงสัยและเคลื่อนย้ายเงินนั้นผ่านช่องทางลับไปยังบัญชีธนาคารหรือปลายทางอื่น ๆ ที่อาชญากรกำหนดไว้ คดีเหล่านี้ถือเป็นการฟอกเงินของผู้อื่นอย่างแท้จริง หรืออย่างน้อยก็ถือเป็นการเกิดขึ้นเช่นนั้น การปรากฏสิ่งเดียวหนึ่งคือ อาชญากรรมมักจ่ายค่าธรรมเนียมของการบริการนี้ตามความเป็นจริง เป็นการกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความน่าสงสัย ซึ่งก็ถือว่าการกระทำที่ค่อนข้างโง่เขลาในเวลาต่อมา

วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการประเภทนี้คือ เพื่อพิสูจน์ (ก) บัญชีธนาคารหรือปลายทางอื่นของเงินทุน และ (ข) จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการ

³⁰ From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (p. 28). Op.cit.

³¹ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 301). Op.cit.

³² From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 306). Op.cit.

กระทำความผิดทางอาญามากเท่าที่จะเป็นไปได้ การพิสูจน์บัญชีธนาคารมีคุณค่าอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นธนาคารในสหรัฐอเมริกาเองหรือธนาคารที่จัดทะเบียนในต่างประเทศ เนื่องจากบันทึกของบัญชีเหล่านี้ช่วยแกะรอยเส้นทางการเงินที่นักฟอกเงินฝากไว้ และยังช่วยติดตามเงินของบุคคลและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมได้เป็นจำนวนมาก บัญชีธนาคารจะแสดงให้เห็นถึงการหยุดพักของเส้นทางการเงิน ซึ่งเมื่อตรวจสอบ จะช่วยติดตามทุกประเภทของสถานที่ที่มีส่วนได้เสีย

ส่วนได้เสียมักเป็นของผู้กระทำความผิดคนอื่นในแผนการนี้ด้วย ไม่เพียงแต่จะเป็นการพิสูจน์การกระจายตัวเงินย่อย ๆ (smurf) หรือพิสูจน์การเป็นลูกจ้างในลำดับการบังคับบัญชาชั้นที่ต่ำลงไป แต่ในขั้นตอนสูงสุด จะช่วยสนับสนุนผลกำไรจากการอาชญากรรมซึ่งมีการไหลเวียนของเงินผ่านใบเสร็จรับเงินของเงินทุนอีกด้วย

และนายจอห์น มาตินเกอร์ กล่าวถึงการปฏิบัติการลับที่เป็นการฟอกเงินด้วยวิธีการหลอกลวงของผู้กระทำความผิดเอง (Stings: laundering our money) ว่า ประเภทของการปฏิบัติการลับอีกประเภทหนึ่งคือ ประเด็นที่ผู้กระทำความผิดกระทำการฟอกเงินเอง คดีประเภทนี้ประกอบด้วยนักฟอกเงินที่มีทักษะความชำนาญเป็นมืออาชีพ เป็นนักฟอกเงินซึ่งว่าจ้างผู้ปฏิบัติการลับ อาจใช้ลูกค้าคนอื่น ๆ หรือผู้ประกอบการทางธุรกิจบางราย ให้เป็นผู้จัดการเงินสกปรกและสร้างผลกำไร³⁴

6. มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในคดีฟอกเงิน

ในประเทศไทย การใช้มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมยังมีได้ ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับอื่น ดังนี้

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามหลักกฎหมายไทย มีคำนิยามอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่งหรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

ส่วนการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมตามหลักกฎหมายไทย มีคำนิยามอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น องค์กรสหประชาชาติกำหนดมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา

³³ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (pp. 311-312). *Op.cit.*

³⁴ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 312). *Op.cit.*

และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 หรืออนุสัญญาพาเลโม

โดยอนุสัญญาเวียนนาให้คำนิยามเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ไว้ว่า วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย ซึ่งเป็นยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท หรือสารเสพติดตามบัญชีแนบท้ายที่หนึ่งและบัญชีแนบท้ายที่สองในอนุสัญญานี้ และรวมถึงสารทดแทนสารเสพติดดังกล่าวนั้น สามารถกระจายผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบบุคคลที่กำลังถูกพิสูจน์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดตามข้อ 3 วรรคแรกของอนุสัญญานี้³⁵

และอนุสัญญาพาเลโมให้คำนิยามเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ไว้ว่า วิธีการยินยอมให้สิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องสงสัย สามารถกระจายผ่าน หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรัฐ ภายใต้ความรู้และการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อเฝ้าติดตามตรวจสอบต่อการสืบสวนสอบสวนความผิด และการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา³⁶

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน ตามข้อแนะนำที่ 31 ระบุให้ใช้มาตรการควบคุมการส่งของโดยมีการติดตามเฝ้าดู (Controlled delivery)³⁷

การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน กล่าวคือ การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขนส่งสิ่งของผิดกฎหมาย สกุลเงินหรือตราสารทางการเงินของผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด วิธีการนี้อยู่ภายใต้คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายการสอดส่องตรวจตรา สิ่งของผิดกฎหมาย สกุลเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกค้นพบได้ และต่อมาอาจมีการยึดทรัพย์สินเหล่านี้ได้ที่ด่านตรวจการเข้าเมือง หรืออาจมีการยึดทรัพย์สินได้ผ่านวิธีการสืบสวนสอบสวนอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติการลับ เป็นต้น การนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมจะนำไปสู่

- การระบุดังกล่าว การจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด
- การทำลายและการถอดโครงสร้างองค์กรอาชญากรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการลักลอบนำสิ่งของผิดกฎหมาย สกุลเงินหรือตราสารทางการเงินข้ามพรมแดน
- การขยายขอบเขตของการสืบสวนสอบสวนการระบุดังกล่าวผู้กระทำความผิดในระดับที่สูงขึ้น

³⁵ From *The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988* (p. 2), by United Nations, 1988, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.

³⁶ From *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto* (p. 6), by United Nations, 2004, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

³⁷ From *International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations* (p. 25). Op.cit.

และเพิ่มมากขึ้น และการได้รับพยานหลักฐานที่กว้างขวางมากขึ้น

- การพิสูจน์พยานหลักฐานให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ว่า ผู้ต้องสงสัยครอบครองสิ่งของผิดกฎหมายหรือสกุลเงินโดยเจตนา

- การระบุทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อการพิจารณาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

อย่างไรก็ดี มาตรการนี้ยังคงมีความเสี่ยงในเรื่องการใช้ทักษะอย่างมีความเหมาะสม และมีความเสี่ยงในเรื่องพยานหลักฐานสูญหายระหว่างทาง ฉะนั้น ประเทศต่าง ๆ ควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างดีเพื่อใช้มาตรการนำส่งสิ่งของภายใต้การควบคุมนี้ และควรสร้างนโยบายที่มีความชัดเจน กระบวนการในทางปฏิบัติ และระดับในการจัดการที่เหมาะสม³⁸

7. มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยในคดีฟอกเงิน

มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยไม่ได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทว่าปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ อย่างไรก็ตาม มาตรการที่ดีและต่างประเทศให้การยอมรับว่า เป็นมาตรการสืบสวนสอบสวนที่ทรงประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่งเมื่อบังคับใช้กับคดีฟอกเงิน

การสะกดรอยผู้ต้องสงสัยตามหลักกฎหมายไทยปรากฏอยู่ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ความว่า พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมือ

อิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด หรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทย แสดงให้เห็นว่า การสะกดรอยผู้ต้องสงสัย อาจใช้วิธีการโดยทั่วไป รวมถึงวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้มี การสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางรูปแบบอื่น (Electronic or other forms of surveillance) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003³⁹

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินกล่าวว่า การสอดส่องตรวจตราวัตถุ (Physical surveillance) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน

การสอดส่องตรวจตราเป็นวิธีการที่มีประโยชน์เพื่อรับทราบภูมิหลัง ข่าวสาร และข้อมูลโดยทั่วไป ที่เกี่ยวกับบุคคลและการทำธุรกิจของบุคคล กิจวัตรประจำวัน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้ต้องสงสัย การสอดส่องตรวจตรามีประโยชน์มากเป็นพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีด้านการเงิน รวมถึงความเคลื่อนไหวด้านการเงินที่มีอยู่ในปริมาณมาก โดยสามารถนำไปใช้เชื่อมโยงกับกับบุคคล ผู้เก็บรักษา การพัฒนาและการทำตามแผนจัดการการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย บ่อยครั้งที่เป้าหมายของการสอดส่องตรวจตราสามารถเชื่อมโยงกับบันทึกทางการเงินและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเงิน

³⁸ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 26). Op.cit.

³⁹ From The United Nations Convention against Corruption 2003 (p. 41), by United Nations, 2003, Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.

ว่า เงินถูกเก็บไว้ในที่ใด และนำไปสู่การค้นพบทรัพย์สินอื่น นอกจากนี้ การสอดส่องตรวจตรา ยังช่วยสนับสนุนข้อมูลทางด้านการเงิน เชื่อมโยงกับเป้าหมายอื่นรวมทั้งตัวการร่วมคนอื่นได้⁴⁰

ธนาคารโลกกล่าวว่า การสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การสอดส่องตรวจตราบุคคลและสถานที่ที่จะนำไปสู่พยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน ยกตัวอย่างเช่น การสอดส่องตรวจตราผู้ต้องสงสัย ลูกจ้างของผู้ต้องสงสัย ตัวการร่วม สถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน สามารถเชื่อมโยงกับธนาคาร การมีตัวแทนการขนส่งเงิน ทนายความที่ปรึกษาการบัญชี สถานที่ที่เก็บเงิน ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งเงิน เส้นทางบินซึ่งใช้ในการลำเลียงเงิน และอื่น ๆ และสามารถเชื่อมโยงกับบุคคลผู้ใช้ธนาคาร สถาบันการเงิน หรือตัวแทนในการขนส่งเงิน สำหรับวัตถุประสงค์ในการฟอกเงินได้

การสอดส่องตรวจตราเส้นทางการบินจากจุดศูนย์กลาง อาจนำไปสู่ผู้เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนเงินข้ามพรมแดน

และการสอดส่องตรวจตราจะต้องถูกดำเนินการโดยทีมงานที่มีทักษะผ่านการฝึกฝนมาแล้ว เพราะจะต้องดำเนินการแกะรอยผู้ต้องสงสัย ผู้ถือเอกสาร ตัวการร่วมในการกระทำความผิดที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ กระเป๋าเดินทาง ทรัพย์สิน ซึ่งซื้อมาจากรายได้จากการกระทำความผิด⁴¹

ประเทศสหรัฐอเมริกาามีวิธีการพื้นฐานในการสืบสวนสอบสวนคือ การสอดส่องตรวจตราวัตถุและการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Physical and electronic surveillance)⁴² ส่วนการสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน ต้องเริ่มที่วิธีการตรวจจับไปที่การดำเนินการผิดกฎหมายตามที่ระบุไว้ โดยการสอดส่องตรวจตรา (Surveillance) และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic surveillance)⁴³

8. มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในคดีฟอกเงิน

มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าไม่มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ต่างประเทศแนะนำว่า สามารถใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานและค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินได้เป็นอย่างดี

คำว่ามาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้ ผู้วิจัยแปลความหมายมาจากคำว่า Trash runs หรือ Trash pickup ซึ่งคำว่า trash แปลว่า ขยะหรือสิ่งไร้ค่า ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ถ้อยคำที่ค่อนข้างสละสลวยในการแปลความหมาย จึงแปลความว่าการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า ซึ่งสามารถตีความได้ว่าการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านั้น เป็นการเก็บขยะ วัตถุสิ่งของ หรือข้อมูล ทั้งที่ปรากฏในรูปแบบพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ซึ่งผู้กระทำความผิดไม่ต้องการและละทิ้งเสียแล้ว กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดเห็นว่า สิ่งไร้ค่าเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์

⁴⁰ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 25). Op.cit.

⁴¹ From Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing (pp. 24, 46). Op.cit.

⁴² From Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators (p. 301). Op.cit.

⁴³ From Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators (p. 306). Op.cit.

สำหรับตน จึงได้ทิ้งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นลงในถังขยะหรือทอดทิ้งทำลายเสีย เช่น ฉีกทิ้ง จุดไฟเผา ลบข้อมูลภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งไร้ค่าเหล่านั้นกลับกลายมาเป็นพยานหลักฐานชิ้นสำคัญที่แสดงว่า เกี่ยวข้องกับการวางแผนฟอกเงินหรือการลงมือปฏิบัติการฟอกเงิน พยานหลักฐานนั้นยกตัวอย่าง เช่น ทางตัวเครื่องบิน บันทึกลงการเงิน โบนัสรับเงิน โบนัสสินค้า และอื่น ๆ เป็นต้น

แม้ว่าการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า จะไม่ได้ปรากฏในหลักกฎหมายของไทย (Law in Book) แต่ในทางปฏิบัติ (Law in Practice) ผู้วิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาโดยทั่วไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าจะกระทำควบคู่กันกับการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไปดูที่ถังขยะ ถังใส่ขยะเพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่อาจนำมาใช้ได้ แล้วนำมาขยายผล อันเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาทั้งหมด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำถึงขั้นใช้ช่างเทคนิคมาดูข้อมูลที่ถูกลบอยู่ในถังขยะ (Recycle Bin) ของคอมพิวเตอร์ หรือทำการเก็บกู้ ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ ซึ่งคาดการณ์ได้ว่า มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องสงสัย สิ่งที่น่ากังวลใจในการปฏิบัติการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่าในทรรณะของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการ คือ กรณีข่าวสารรั่วไหลจนผู้กระทำความผิดรู้ตัวว่า เจ้าหน้าที่

ของหน่วยงานของรัฐจะเข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด⁴⁴

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า เมื่อการใช้มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้มีประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีฟอกเงินเป็นอย่างมาก กฎหมายจึงควรบัญญัติให้ชัดเจนในเรื่องของมาตรการใช้มาตรการ ความชอบด้วยกฎหมายของพยานหลักฐาน โดยควรบัญญัติว่าเป็นการกระทำโดยชอบและเป็นไปได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยชอบ⁴⁵

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลของต่างประเทศพบว่า มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่านี้ เป็นมาตรการที่คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินและธนาคารโลกได้เรียกร้องให้นานาชาตินำมาปรับใช้กับคดีฟอกเงิน

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินระบุว่า การดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash runs) เป็นวิธีการในการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน โดยกล่าวว่า การค้นหาสิ่งไร้ค่าที่ผู้สงสัยทิ้งเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอันนำไปสู่การได้รับทรัพย์สินที่ยังคงดำรงอยู่ และเป็นการช่วยพัฒนาเหตุอันสมควรในการใช้มาตรการที่เป็นการบีบบังคับมากขึ้นและพยานหลักฐานเพื่อใช้กับรูปคดีบ่อยครั้งที่ผู้ต้องสงสัยละทิ้งพยานหลักฐาน บันทึกลงการเงิน รวมถึงการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งอาจมีคุณค่ากับการสืบสวนสอบสวนด้านการเงิน⁴⁶

ธนาคารโลกกล่าวว่า การเก็บสิ่งไร้ค่า (Trash

⁴⁴ จาก ชลธิชา ดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

⁴⁵ จาก พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

⁴⁶ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (p. 25). Op.cit.

pickup) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง หากกฎหมายของท้องถิ่นอนุญาตให้สามารถเก็บรวบรวมสิ่งของไร้ค่าจากสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้ต้องสงสัย สิ่งนี้จะนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนที่ทรงคุณค่าและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน สิ่งไร้ค่าอาจประกอบด้วยเอกสารที่ถูกทิ้ง บันทึทของธนาคาร หรือสิ่งอื่นใดซึ่งบ่งชี้ถึงการดำเนินการฟอกเงิน

วัตถุประสงค์ที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นบันทึกการโอนเงินผ่านทางธนาคาร ใบเสร็จรับเงินของการส่งเอกสารซื้อขายกันทางไปรษณีย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับธนาคารที่ขึ้นทะเบียนในต่างประเทศ ทนายความ นักบัญชี ใบเสร็จรับเงินของการสั่งซื้อสินค้าต่าง ๆ แคชเชียร์เช็คเช็คของนักเดินทางที่มีจำนวนวงเงินที่สูง ใบเสร็จรับเงินค่าตัวเครื่องบิน ที่บินไปมาจากต่างประเทศ หรือศูนย์กลางทางการเงินต่าง ๆ

การเก็บสิ่งไร้ค่าเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้รับพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การสืบสวนสอบสวน บ่อยครั้งที่การทิ้งสิ่งไร้ค่าอาจมีสิ่งของซึ่งอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานหรือนำไปสู่การฟอกเงินในคดีอาญา

การวางแผนและการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า

- ค้นหาที่ตั้งของสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน อันจะนำไปสู่พยานหลักฐาน

- ติดต่อบริษัทที่ทำการส่งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้น หรือใช้การสอดส่องตรวจตรา ให้ระบุวันเวลาในการเก็บสิ่งไร้ค่านั้น

- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้เรียนรู้การทิ้งสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามถังหรือกล่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานที่เหล่านั้น

- ในขณะที่สอดส่องตรวจตรา ให้ระบุเวลาในการสืบสวนสอบสวนที่ดีที่สุด เพื่อเก็บสิ่งไร้ค่าจากสถานที่เหล่านั้น โดยปราศจากการถูกเฝ้าจับตามอง เวลาในช่วงเช้าหรือตอนเย็นถือเป็นเวลาที่ดีที่สุด

การปฏิบัติการเก็บ จำต้องเข้ามาใกล้ที่หมายด้วยการเดินเท้าและเก็บสิ่งไร้ค่าไว้ในกระเป๋า ใช้ระยะทางที่สั้นที่สุดจากสถานที่เก็บ ใช้ผู้สืบสวนสอบสวนคนที่สองที่อยู่ในรถยนต์หรือรถตู้ให้ปฏิบัติการเก็บกระเป๋าที่ใส่สิ่งไร้ค่าจากผู้สืบสวนสอบสวนคนแรก เมื่อมาถึงสถานที่ที่ปลอดภัย คัดแยกสิ่งไร้ค่าเหล่านั้นตามประเภทโดยสวมถุงมือยาง เพื่อค้นหาสิ่งที่ไม่ต้องการซึ่งอาจเป็นพยานที่ทรงคุณค่า สิ่งของเช่นว่านั้นรวมถึงใบฝากเงินของธนาคาร ต้นข้าวของตัวเครื่องบินที่ได้ใช้แล้ว ใบเสร็จรับเงินของโรงแรม และอื่น ๆ⁴⁷

9. มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ในคดีฟอกเงิน

มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ไม่มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะเจาะจง แต่ประเทศไทยได้ใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่รวบรวมได้จากวิธีการต่าง ๆ มาวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงของบุคคลผู้กระทำความผิด ลักษณะวิธีการกระทำความผิด รายได้ เงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินระบุว่า วิธีการพิสูจน์รายได้ (Methods of proving Income) เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนทางการเงิน ต้องมีการคำนวณรายรับหรือผลกำไรที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน รายได้

⁴⁷ From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (pp. 24-25, 46-47). Op.cit.

ผิดกฎหมายนั้นมิเป็นจำนวนมากและเป็นแรงจูงใจให้เกิดการก่ออาชญากรรม ซึ่งรายได้ผิดกฎหมายถือเป็นพยานแวดล้อมของการกระทำความผิดมูลฐาน นอกจากนั้น ผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินควรมีวิธีการที่ชำนาญและหลากหลายในการพิสูจน์รายได้ และควรกำหนดวิธีการอย่างเหมาะสม

วิธีการพิสูจน์รายได้ตามธรรมชาติของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินมี 2 วิธี คือ วิธีการพิสูจน์โดยตรง อาทิเช่น วิธีการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพิเศษ และวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม 3 ประการย่อยได้แก่

- (1) การได้มาและการใช้ไปซึ่งสิ่งมีค่า
- (2) แหล่งที่มาและการนำไปใช้
- (3) การฝากเงินผ่านทางธนาคาร

หากผู้สืบสวนสอบสวนทางการเงินวิเคราะห์การกระทำความผิดทางการเงินด้วยวิธีการพิสูจน์โดยทางอ้อม ผู้สืบสวนสอบสวนอาจมีข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลทางอ้อมทั้งหมด และขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนมีดังต่อไปนี้

- ตรวจสอบบัญชีของแหล่งเงินทุนทั้งหมด
- พิสูจน์การแก้ข้อกล่าวหาของผู้ต้องสงสัย จำเป็นต้องสืบสวนสอบสวนว่า มีเหตุผลอันควร และมีความถูกต้องหรือไม่
- สร้างแหล่งที่มาของรายได้ให้มีความเหมาะสม ในการสืบสวนสอบสวนความผิดมูลฐานซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่ไม่อาจอธิบายได้ มักตรวจพบรายได้ที่น้อยกว่าความเป็นจริง
- พิสูจน์ด้วยการฝากเงินผ่านทางธนาคาร ผู้สืบสวนสอบสวนจะต้องพิสูจน์ทราบเข้าทุกใบ

เพื่อพิจารณาถึงแหล่งเงินที่มีการฝาก การสะสมหรือการใช้จ่าย⁴⁸

10. มาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฟอกเงิน

พยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ช่วยการพิสูจน์และค้นหาความจริงในคดีอาญา ปัจจุบันนิติวิทยาศาสตร์ถูกนำมาใช้ในวงการกฎหมายเพื่อประโยชน์ในด้านการสืบสวนสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมาย ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากนี้นิติวิทยาศาสตร์ยังนำมาสู่การอธิบายเรื่องราวที่เป็นเหตุเป็นผล มีความสอดคล้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และยังช่วยวิเคราะห์ความถูกต้องของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริง ดังนั้น นิติวิทยาศาสตร์จึงช่วยลดข้อโต้แย้งจากข้ออ้างของบุคคลผู้กระทำความผิด

ในปัจจุบัน นิติวิทยาศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องของการชั้นสูตรพลิกศพ หรือเรื่องการใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ในต่างประเทศสามารถใช้หลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินได้ ยกตัวอย่างเช่น การใช้นิติวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์ลายมือ ลายเซ็นของผู้กระทำความผิดคดีฟอกเงิน เป็นต้น

⁴⁸ From FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance (pp. 27-28). Op.cit.

ธนาคารโลก (The World Bank) ถือว่า นิติ-วิทยาศาสตร์ (Forensic science) เป็นวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานประการหนึ่ง

ช่วงเวลาของการสืบสวนสอบสวนการฟอกเงิน การวิเคราะห์พยานโดยนิติวิทยาศาสตร์มีความจำเป็นมาก

การวิเคราะห์ลายนิ้วมือ หรือการวิเคราะห์ลายมือมีความจำเป็นและเป็นตัวกำหนดผู้เตรียมการหรือผู้จัดการเอกสาร ซึ่งอาจเป็นลูกจ้างของผู้ฟอกเงิน นายธนาคาร หรือนักบัญชี

การวิเคราะห์น้ำหมึก หรือการวิเคราะห์กระดาษก็มีความจำเป็นในการระบุวันที่ที่มีอยู่ในเอกสาร หรืออาจทำให้สามารถระบุถึงประเทศที่เตรียมการเอกสารนั้น

การวิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน เอกสารฉบับหนึ่งอาจถูกวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลที่เตรียมการเอกสารนั้น บุคคลผู้ลงนามในเอกสารนั้น บุคคลผู้ซึ่งจัดการเอกสารนั้น

ประเภทของการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ประกอบไปด้วย

- การวิเคราะห์ลายมือ
- การวิเคราะห์น้ำหมึก
- การวิเคราะห์กระดาษ
- การวิเคราะห์เครื่องพิมพ์ดีดหรือเครื่องพิมพ์
- การวิเคราะห์ลายพิมพ์นิ้วมือ⁴⁹

11. มาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน

มาตรการเก็บรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐาน การวิเคราะห์พยานหลักฐาน และการนำเสนอ

พยานหลักฐานนั้น ไม่เคยปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของประเทศไทย

ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนของประเทศไทย ในปัจจุบันยังขาดทักษะความเชี่ยวชาญในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การวิเคราะห์พยานหลักฐาน และการนำเสนอพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน สมควรปรับเอาแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) พบว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย (Profiling) ได้แก่ การตรวจสอบฐานข้อมูลการบังคับใช้กฎหมาย การสืบสวนบันทึกสาธารณะ การตรวจสอบฐานข้อมูลด้านการค้า⁵⁰

การรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกปกปิด (Covert Evidence Gathering) ได้แก่ ใช้การสอดส่องตรวจตรา ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่องตรวจตราวัตถุ และการสอดส่องตรวจตราทางอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล การปฏิบัติการลับ⁵¹

การรวบรวมพยานหลักฐานที่กึ่งปกปิดกึ่งเปิดเผย (Semiovert Evidence Gathering) ได้แก่ การออกหมายเรียกพยาน⁵²

การรวบรวมพยานหลักฐานที่เปิดเผย (Overt Evidence Gathering) ได้แก่ เอกสารที่ได้จากการค้น โดยมีหมายและการสอบปากคำในประเด็นของคดีหรือการสอบปากคำผู้มีส่วน

⁴⁹ From *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing* (pp. 26, 47). *Op.cit.*

⁵⁰ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (pp. 306-307). *Op.cit.*

⁵¹ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 308). *Op.cit.*

⁵² *Ibid.*

เกี่ยวข้อง⁵³

การวิเคราะห์พยานหลักฐาน (Evidence Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์เชื่อมโยงด้วยแผนภาพซึ่งแสดงถึงโครงสร้างระบบการบริหารจัดการและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี แผนภาพสรุปประเด็นผู้เกี่ยวข้องทางการเงินทั้งหมดถือเป็นส่วนหนึ่งของการเก็บแฟ้มข้อมูลคดี ต้องปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เขียนระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดี บันทึกถึงเหตุการณ์หลักทั้งหมดและการทำธุรกรรมทางการเงินที่สำคัญ รายการในคอมพิวเตอร์ ช่วยให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลตามแผนภาพกับระยะเวลาการเกิดขึ้นของคดีเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน⁵⁴

การนำเสนอพยานหลักฐาน (Presentation) คดีจำเป็นต้องถูกนำเสนอรวมกันเป็นชุดอย่างมีทักษะความเชี่ยวชาญ เพื่อตอบคำถามต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้อง โดยปกติมีการนำเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมสองด้าน ด้านที่หนึ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาและด้านที่สองเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายของการสืบสวนสอบสวน⁵⁵

โดยสรุปประเทศไทยต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐาน และการค้นหาความจริงในคดีฟอกเงินทั้งสิ้น 11 มาตรการ ได้แก่ (1) มาตรการคุ้มครองบุคคล (2) มาตรการแสวงหาพยานหลักฐาน (3) มาตรการจับผู้กระทำความผิดและบันทึกถ้อยคำเบื้องต้น (4) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (5) มาตรการอำพรางตน (6) มาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม (7) มาตรการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย

(8) มาตรการดำเนินการเก็บสิ่งไร้ค่า (9) มาตรการวิธีการพิสูจน์รายได้ (10) มาตรการทางนิติวิทยาศาสตร์ (11) มาตรการเก็บรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอพยานหลักฐาน

■ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

(1) การพิจารณาต้นแบบกฎหมายภายนอกประเทศที่มีอยู่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ถอดแบบกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายมาจากองค์การสหประชาชาติ (United Nations) คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force; FATF) ธนาคารโลก (The World Bank) และหน่วยงานสรรพากร แผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Service; IRS: Criminal Investigation) เท่านั้น

ฉะนั้น นักวิจัยท่านอื่นควรเปรียบเทียบพิจารณาต้นแบบกฎหมายจากภายนอกประเทศ ในองค์กรสากลระหว่างประเทศอื่น ๆ อาทิเช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) กลุ่มเอ็กมอนต์ (Egmont Group) กลุ่มความร่วมมือต่อต้านการฟอกเงินเอเชียแปซิฟิก (Asia/Pacific Group on Money Laundering; APG) หรือองค์กรของประเทศอื่น ๆ ที่มีใช่ IRS อาทิเช่น องค์กรของประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย ฯลฯ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ต่อยอดจากงานวิจัยชิ้นนี้ ควรดำเนินการตาม

⁵³ Ibid.

⁵⁴ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 309). Op.cit.

⁵⁵ From *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (p. 310). Op.cit.

มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering; AML/Combating the Financial of Terrorism; CFT)

(2) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีอำนาจหน้าที่ทั้งในการสืบสวนและการสอบสวนคดีฟอกเงิน โดยควรรวมศูนย์อำนาจในการสืบสวนด้านการเงิน (Financial Investigation) ควบคู่กันกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน (Criminal Investigation) รวมถึงการยึดอายัดทรัพย์สินในทางแพ่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน มารวมศูนย์กลางอยู่ที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และควรมีการจัดตั้งผู้ประสานงานกลาง

ทั้งนี้ ควรออกแบบโครงสร้างขององค์กรให้รองรับอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น การสร้างแผนกสืบสวนสอบสวนทางอาญาขึ้นในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเทียบเคียงการมีแผนกสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของหน่วยงานสรรพากรในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินหรือกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเฉพาะ มีหน้าที่ในการรวบรวมและเชื่อมโยงพยานหลักฐานในคดีอาญาฟอกเงินกับการสืบสวนสอบสวนทางการเงินที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ทำหน้าที่อยู่เดิม หรืออาจกำหนดให้มีการประสานงานกับองค์กรสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งรับหน้าที่สอบสวนคดีอาญาฟอกเงิน โดยเฉพาะตามเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ต้องเพิ่มอัตรากำลังให้มีเพียงพอเพื่อไม่ให้ภาระงานของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นมีมากจนเกินไป

(3) คดีฟอกเงินบางประเภทต้องมีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีฟอกเงินเป็นการเฉพาะด้วยตั้งแต่เริ่มต้นคดี อาทิเช่น คดีฟอกเงินที่ต้องใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมในอนาคต เป็นต้น เนื่องจากเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ต้องใช้ความร่วมมือจากองค์กรกฎหมายของต่างประเทศ หรือยกตัวอย่างเช่น การทำคดีที่เกี่ยวกับการฟอกเงินที่เชื่อมโยงกันกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

(4) ผู้พิพากษาไทยควรศึกษาแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลสูงคดีฟอกเงินของต่างประเทศมาเพื่อขยายแนวความคิดในการให้เหตุผลในคดีฟอกเงินของประเทศไทยในอนาคต

เนื่องจากการพิพากษาคดีฟอกเงินโดยการเขียนหลักตรรกะที่ชัดเจนและเหมาะสมลงไป ในคำพิพากษาศาลฎีกานั้น ช่วยอธิบายให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยทราบถึงกฎเกณฑ์ที่ศาลเรียกร้องให้เกิดมีขึ้นในเรื่องของพยานหลักฐานในคดีฟอกเงิน และช่วยให้องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงินสามารถปรับกลไกและกระบวนการทางกฎหมายได้ง่ายดายขึ้น

(5) รัฐไทยควรสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีคุณภาพ เพื่อเชื่อมต่อข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดมูลฐานและผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเข้าด้วยกัน และควรมีระบบป้องกันภัยจากการ

ถูกโจรกรรมข้อมูลทั้งหลายเหล่านั้น

(6) การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาทั้งหมดนั้นมีความสำคัญมาก ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายใหม่ ด้วยการกำหนดคำนิยามและกำหนดหลักเกณฑ์ที่มีความสำคัญต่าง ๆ เอาไว้ในกฎหมายตามที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะ

นอกจากนั้น ควรทำการฝึกอบรมทักษะความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่จะใช้มาตรการเหล่านั้นด้วย ควรฝึกอบรมทักษะของบุคลากรกระทรวงที่มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติ อารยประเทศ ควรมีการวางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเมื่อมีการใช้จริงในทางปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงและลดความสูญเสียของทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านต่าง ๆ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ควรใช้ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญการฝึกอบรมจากต่างประเทศ และต้องเรียนรู้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความทันสมัยจากต่างประเทศด้วย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์ หน่วยงานของรัฐควรศึกษาการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ชนิดอื่น ๆ ด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการใช้งบประมาณในส่วนนี้อย่างเหมาะสม และมีคำตอบแทนในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่อย่างเหมาะสม

(7) การกระทำความผิดมูลฐานและการกระทำความผิดฐานฟอกเงินส่งผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของมนุษย์ ความเป็นอยู่ของสังคม ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และความอยู่รอดของชาติ ฉะนั้น การดำเนินคดีของรัฐต้องพึงปฏิบัติอย่างไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใด ๆ ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มาตรการทาง

กฎหมายตามที่เสนอแนะทั้งหมดต้องใช้ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายตามกลไกอื่นด้วย ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินในทางแพ่ง หรือการใช้หมายเรียกหมายอาญาในทางอาญา เป็นต้น และควรสร้างเสริมค่านิยมที่ดีให้กับประชาชนในสังคมไทยให้มีการตั้งข้อรังเกียจ ไม่เห็นด้วยและไม่ยอมรับพฤติกรรมการฟอกเงิน พัฒนาแนวทางการให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจากประชาชน หน่วยงานเอกชน หน่วยงานของรัฐ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

■ บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ชลธิชาดาวเรือง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการกองคดี 3 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.
 ไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ. (6 มีนาคม 2560). พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกา. สัมภาษณ์.
 พงศ์ธร ทองด้วง. (14 ธันวาคม 2559). ผู้อำนวยการส่วนนิติการกองกฎหมาย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สัมภาษณ์.

ภาษาอังกฤษ

- Financial Action Task Force. (2012). *FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance*. Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf

- Financial Action Task Force. (2012). *International Standards on Combating Money-laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations*. Retrieved December 1, 2016, from http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf
- Madinger, J. (2012). *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators* (3rd ed.). US: CRC Press.
- The World Bank. (2009). *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide. Workbook 7: Investigating Money Laundering and Terrorist Financing*. Retrieved December 1, 2016, from <http://elib.peaceland.edu.ng:8383/greenstone3/sites/localsite/collect/peacelan/index/assoc/HASH01b3.dir/doc.pdf>
- United Nations. (1988). *The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf
- United Nations. (2000). *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf
- United Nations. (2003). *The United Nations Convention against Corruption 2003*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf
- United Nations. (2004). *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. Retrieved December 1, 2016, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf

